

11. SINIF

FELSEFE

SORU BANKASI

SELİM ÇEPNİ

GÜNLÜK YAŞAMLA
KÖPRÜ KURMA

NOKTA ATIŞI BİLGİLERLE
ÖN HAZIRLIK

HÜCRELENDİRİLMİŞ
KAVRAMA TESTLERİ

YAZILI SINAV
SENARYOLARI

BAĞLAM TEMELLİ
ÇIKARIM TESTLERİ

ZENGİNLEŞTİRİLMİŞ
ETKİLEŞİMLİ TAHTA

YENİ MÜFREDATA UYGUN

EFE HOCA İLE FELSEFE
VE DİN KÜLTÜRÜ'NDEN

4K
YAYINLARI

*Bu ürünün bütün hakları 4K YAYINLARI'na aittir.
Tamamen ya da bir kısmının, ürünü yayımlayan şirketin
önceden izni olmaksızın fotokopi ya da elektronik,
mekanik herhangi bir kayıt sistemiyle çoğaltılması,
yayımlanması ve depolanması yasaktır.*

KAPAK

4K Yayınları Grafik Birimi

DİZGİ

4K Yayınları Dizgi Birimi

BASKI

Güngörler Matbaacılık Ltd. Şti.
Sertifika No: 49889
XX6 VI

BASKI YERİ

Saray Mahallesi 658. Cadde No: 11
Kahramankazan / Ankara
Tel: 0312 394 28 82

 /4kyayinlari

 444 0 407

 Fatih Sultan Mh. 2720 Sk. No:4B
High Life Office
Etimesgut / ANKARA

4K
YAYINLARI

4K
YAYINLARI

ÖN SÖZ

Sevgili Öğrenciler ve Değerli Öğretmenler,

“Gerçek felsefe, dünyayı yeniden görmeyi öğrenmektir.” Merleau-Ponty’nin bu sözü, felsefenin yalnızca kitaplarda, kavramlarda ya da filozofların düşüncelerinde yaşayan bir uğraş olmadığını; hayatın tam ortasında yer aldığını hatırlatır. Çünkü felsefe bazen okuduğumuz bir romanın satırlarında, bazen izlediğimiz bir filmin bizde uyandırdığı sorularda, bazen kullandığımız teknolojinin değiştirdiği yaşam biçiminde, bazen de doğayla, toplumla ve birbirimizle kurduğumuz ilişkilerde karşımıza çıkar. Felsefeyle tanışmak, dünyaya yeni sorular yöneltmektir; felsefeyle yol almak ise alıştığımız dünyaya yeniden bakabilmektir.

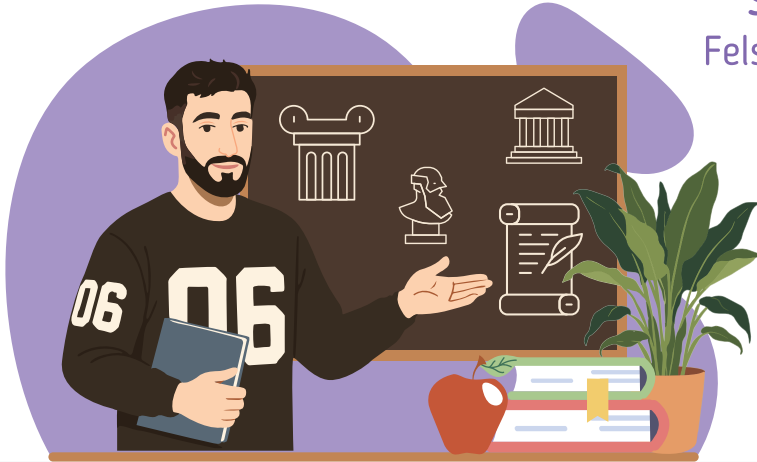
Elinizdeki kitapta felsefeyi yaşamdan kopuk bir bilgi alanı olarak değil; yaşamı anlamanın, yorumlamanın ve sorgulamanın bir yolu olarak ele aldım. Çevreden teknolojiye, bilimden sanata, edebiyattan ahlaka ve toplumsal yaşama uzanan farklı alanlar üzerinden felsefi düşüncenin hayatımızla kurduğu bağı görünür kılmaya çalıştım. Amacım, yalnızca filozofların görüşlerini aktarmak değil, karşılaştığınız olaylara, sorunlara ve değişen dünyaya felsefi bir bakış açısıyla yaklaşabileceğiniz bir düşünce zemini oluşturmaktır.

Bu kitabı, Millî Eğitim Bakanlığının 11. sınıf Felsefe öğretim programının amaç ve kazanımlarına uygun olarak hazırladım. Eleştirel düşünme, sorgulama, farklı görüşleri değerlendirme ve kendi düşüncelerinizi gerekçelendirme becerilerinizi geliştirirken felsefenin günlük hayatla kurduğu güçlü bağı keşfetmenize katkı sağlamasını amaçladım. Çünkü felsefe, hazır cevaplara ulaşmaktan çok, doğru soruları sorabilme ve dünyaya farklı açılardan bakabilme cesaretidir.

Bu eserin hazırlanmasında emeği geçen herkese içtenlikle teşekkür ederim. Yayın sürecini titizlikle yürüten Yayın Müdürümüz **İpek Büşra ATAY**’a, Yayın Koordinatörlerimiz **Büşra KURT**’a, **Selin DOĞAN**’a ve **Miray BAYRAKTAR**’a; kitabın görsel bütünlüğünü ve estetik yönünü şekillendiren tasarım ekibimiz **Ayşe ÖZTÜRK**’e, **Semra ARKAÇ**’a, **Sümeyra Hanne KÖDÖR**’e ve **İlayda İMRAĞ**’a emekleri ve katkıları için şükranlarımı sunarım. Ayrıca, felsefenin yalnızca düşüncede ve sözde kalan değil, yaşamın içinde anlam kazanan bir uğraş olduğunu; hayata bakışıyla, insanlarla kurduğu ilişkilerle ve duruşuyla bana gösteren kıymetli hocam **Prof. Dr. Emel KOÇ**’a gönülden teşekkür ederim. Kitabın, felsefeyi yalnızca bir ders olarak değil, hayatı anlamlandırmanın ve dünyayı yeniden görmenin bir yolu olarak keşfetmenize vesile olmasını dilerim.

Sevgi ve Saygılarımla,

Selim ÇEPNİ
Felsefe Öğretmeni

Etkinlik

Yeni müfredatın öğrenciden beklediği **beceri temelleri** bu kısımda yer alan etkinliklerle geliştirilecektir. Konuya ait detayların etkinlikler üzerinden pekişeceği kısımdır.

Etkinlik Tipleri

- Kavram eşleştirme
 - Tablo oluşturma
 - Boşluk doldurma
 - Çoklu Doğru-Yanlış
 - Tanılayıcı dallanmış ağaç
 - Okuma metinleri
 - Gündelik hayatla bağlantı
 - Gözlem ve Analiz
- tarzında etkinlikler bulunmaktadır.

ETKİNLİK

Etkinlik-1

"Aşk ve Gurur Filmi Üzerine Hermeneutik İnceleme"

"Aşk ve Gurur Filmi Üzerine Hermeneutik İnceleme"

"Yorum, yalnızca metnin geçmişten gelen anlamıyla değil, yorumcunun tarihsel-dilsel ufku ile karşılaşmasında gerçekleşir. Metin ve yorumcu arasında bir diyalog doğar."

Hans-Georg Gadamer

Bu bağlamda, romanın sözlü imgeleri ile filmin görsel tercihleri arasındaki ilişkiye bakabiliriz. Örneğin, metinde kapalı mekânlarda geçen duygusal çatışmalar, filmde dış mekânda ve doğa koşullarında yorumlanabilmiş; bu dönüşüm bir "yorum tercihidir".

a) Aşağıdaki tabloyu doldurunuz.

Romanda (sözel imge/metin)	Film uyarlamasında (görsel-ışitsel imge)	Hermeneutik değerlendirme (yorum farkı / anlam dönüşümü)
Darcy'nin Lizzy'ye evlenme teklifi sahnesi ev içinde geçer; yağmur yok, doğa koşullu yok.		Yönetmen bu sahneyi metindeki geleneksel mekânden çıkarıp doğaya ve duygusal patlamaya taşıyarak yorum yapmış; bu da metnin çok anlamlı sözlü imgelerini daha belirgin ve görsel hale getirirken aynı zamanda yorumcu ufkunun değiştiğini gösteriyor.

Karekod

Etkinlik ve yazılıya hazırlık sayfalarının üstünde yer alan **KAREKODU** okutularak cevap anahtarlarına ve video çözümlerine ulaşılabilir.

YAZILIYA HAZIRLIK

11. SINIF FELSEFE YAZILI SINAVI - 4

Adı Soyadı: Sınıfı : Numarası : Puan :

1. Aşağıdaki ifadelerden doğru olanlara D, yanlış olanlara Y yazınız.

	D	Y
Felsefe ve edebiyat insanı yalnızca akla değil, duygular yoluyla da anlamaya çalışır.	☐	☐
Edebiyatın amacı yalnızca estetik zevk uyandırmaktır; düşünceyle ilgisi yoktur.	☐	☐
Felsefe soyut kavramlarla ilgilenirken, edebiyat bu kavramları somut örneklerle işler.	☐	☐
Edebi metinlerde felsefi bir derinlik bulunması, o metni felsefi kılar.	☐	☐
Felsefe ile edebiyat arasındaki ortak nokta, insanın varoluşu ve anlam arayışıdır.	☐	☐

2. Aşağıdaki sorulardan birine kısa yanıt veriniz.

Edebiyat felsefenin sağladığı düşünce derinliği olmadan yalnızca "hikâye anlatımı" mı olurdu?

Felsefi bir roman ya da şiir okuduğunuzda sizde nasıl bir farkındalık oluşur?

Yazılı Sınav Senaryoları

Okuldaki sınav tarzına uyumlu hazırlanan yazılı sınav soruları, **MEB'in yayınladığı senaryolarla** örtüşmektedir. Konuyu tamamiyle öğrenmenin son halkasını oluşturan bu bölüm, okuldaki başarının geliştirilmesini hedeflemiştir.

İÇİNDEKİLER

01 ÇEVRE SORUNLARI VE FELSEFE

» Temaya Giriş - Çevre sorunları ve Felsefe	07
» Etkinlik	09
» Çevre Sorunları ve Felsefe	19
» Bağlam Temelli Test	23
» Yazılıya Hazırlık	25

02 TEKNOLOJİ VE HAYAT

» Temaya Giriş - Teknoloji ve Hayat	27
» Etkinlik	29
» Teknoloji ve Hayat	41
» Bağlam Temelli Test	45
» Yazılıya Hazırlık	47

03 AKIL VE İNANÇ

» Temaya Giriş - Akıl ve İnanç	49
» Etkinlik	51
» Akıl ve İnanç	63
» Bağlam Temelli Test	67
» Yazılıya Hazırlık	69

04 EDEBİYAT VE FELSEFE

» Temaya Giriş - Edebiyat ve Felsefe	71
» Etkinlik	74
» Edebiyat ve Felsefe	85
» Bağlam Temelli Test	87
» Yazılıya Hazırlık	89

05 HAYATIN ANLAMI

» Temaya Giriş - Hayatın Anlamı	91
» Etkinlik	94
» Hayatın Anlamı	109
» Bağlam Temelli Test	113
» Yazılıya Hazırlık	115

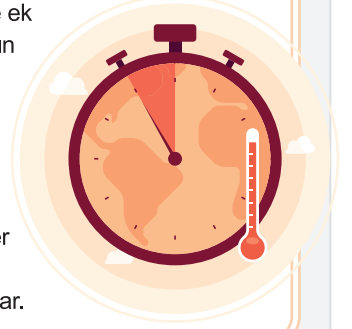
06 HUKUK VE FELSEFE

» Temaya Giriş - Hukuk ve Felsefe	117
» Etkinlik	120
» Hukuk ve Felsefe	137
» Bağlam Temelli Test	141
» Yazılıya Hazırlık	143

Küresel Isınma ve İklim Değişikliği

İklim değişikliği, Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'ne göre doğal iklim değişikliklerine ek olarak atmosferin bileşimini bozan insan faaliyetleri sonucu iklimde meydana gelen değişikliktir. TÜBİTAK'ın tanımında iklim değişikliğinin temelinde doğal nedenler ve antropojenik (insan etkisi) nedenler olduğu vurgulanır. Sanayi Devrimi'nden sonra atmosferde biriken sera gazları ve hava kirliliği nedeniyle ortaya çıkan değişim süreci, antropojenik nedenler arasında yer alır. IPCC raporlarına göre 1880–2012 döneminde küresel ortalama sıcaklıklar 0,85 °C artmıştır.

Sera gazı salımlarının en önemli kaynakları: fosil yakıtların yanması, atık depolama sahaları, tarım ve hayvancılık faaliyetleri ve ormansızlaşmadır. Atmosferde biriken karbondioksit (CO₂), metan (CH₄) ve diğer gazlar güneşten gelen enerjiyi tutarak sera etkisi oluşturur. Bu süreç küresel sıcaklık artışına, deniz seviyelerinin yükselmesine, aşırı hava olaylarının artmasına, kuraklığın ve çölleşmenin yayılmasına yol açar.

Etkinlik-6

Küresel Isınma

Bugünün dünyasında çevre krizleri, felsefi düşünmeyi zorunlu kılan bir boyuta ulaşmıştır. Hava ve su kirliliği, iklim değişikliği, biyolojik çeşitlilik kaybı, ormansızlaşma, çölleşme ve nükleer riskler gibi problemler insan yaşamını doğrudan etkiler. Küresel ısınmanın temel nedeni, fosil yakıtların kullanılmasından kaynaklanan sera gazı emisyonlarıdır.

Aşağıdaki boş balık kılıcı diyagramında, küresel ısınma problemini etkileyen faktörleri düşünerek uygun kavramları kutucukların üzerine yazınız.

Geri Dönüşüm Eksikliği

Tarım Arazileri

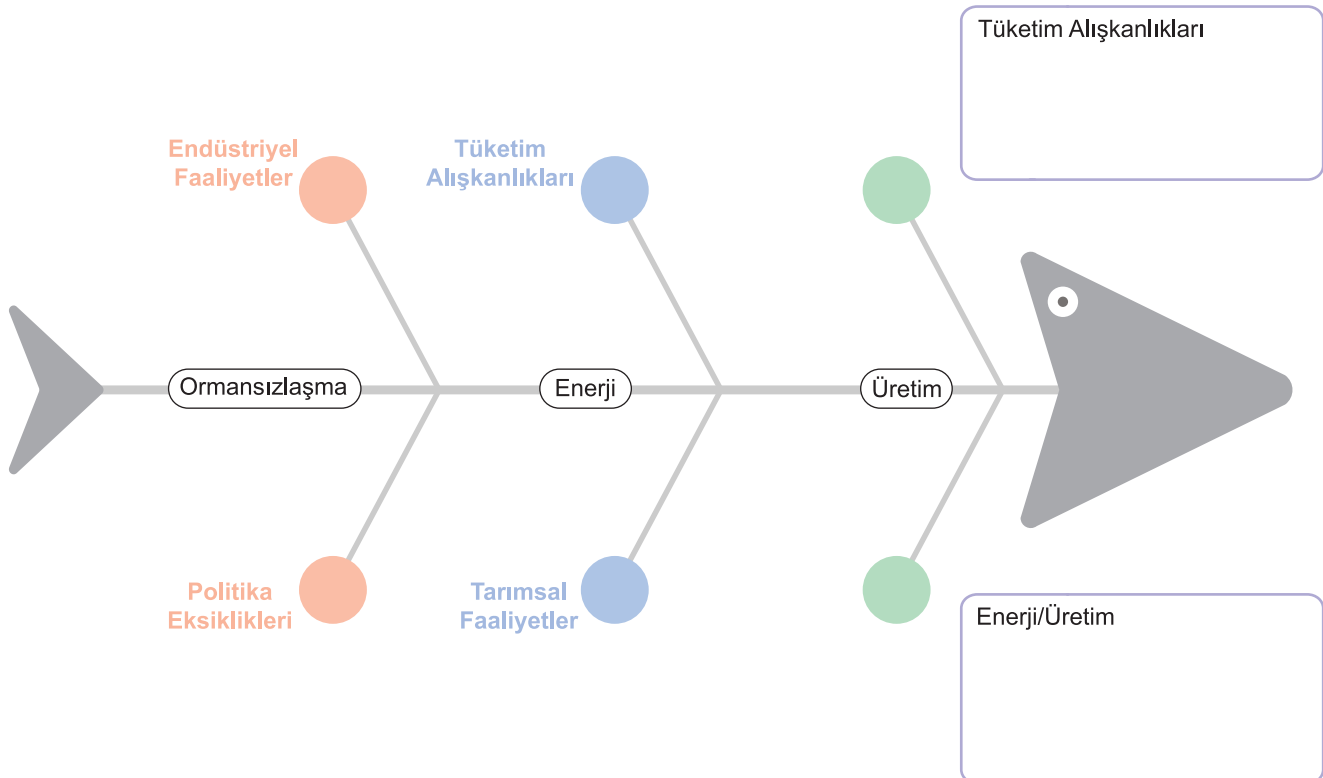
Fosil Yakıtlar

Karbon Emisyonları

Aşırı Tüketim

Tek Kullanımlık Ürünler

Yenilenebilir Enerji Eksikliği

Kısa Bilgiler

Etik Nedir?

Etik kelimesi Yunanca ethos sözcüğünden gelir; etik, bir toplumdaki değerleri ve normları araştırır. Etik, yalnızca bireysel ahlâkı değil, aynı zamanda toplumun ortak hayatını da düzenler, bu yönüyle hukuktan farklıdır. Çevre etiği ise insanların çevre ve doğal varlıklarla ilişkilerinde doğru davranışın ne olduğunu sorgular. Çevre etiği, geleneksel etiğin sınırlarını genişleterek insan dışı varlıkların ve ekosistemlerin de ahlaki statüye sahip olduğunu savunur. Bu sayede, yalnızca insanlar için değil, tüm canlılar ve gelecek kuşaklar için sorumluluklarımızı dile getirir.

Etik bize “ahlaki açıdan doğru olan nedir?” sorusunu sordurur; çevre etiği ise bu soruyu “doğaya karşı davranışlarımızda doğru olan nedir?” biçiminde genişletir.

Günlük yaşamımızda tüketim alışkanlıklarımız, ulaşım tercihlerimiz, hatta dijital etkinliklerimiz bile doğa üzerinde bir iz bırakır. Bu iz, **karbon ayak izi** olarak adlandırılır.

Karbon ayak izi, bir bireyin, kurumun ya da toplumun atmosfere saldırdığı toplam **karbondioksit (CO₂)** ve diğer sera gazı miktarını ifade eder. Başka bir deyişle, çevre etiği açısından karbon ayak izi, **ahlaki bir ölçüt** hâline gelir:

Davranışlarımızın doğada yarattığı etkiyi biliyor muyuz?

Tüketim tercihlerimizle gelecek kuşaklara karşı sorumluluk bilinci taşıyor muyuz?

Etik farkındalığın pratiğe dönüşmesi, işte bu noktada başlar. Şimdi kendi **karbon ayak izinizi** hesaplayarak çevre üzerindeki etkinizi ve bunu azaltmak için neler yapabileceğinizi düşününüz.

Etkinlik-7

Benim İzim Ne Kadar Derin?

QR kodu kullanarak Karbon Ayak İzi Hesaplayıcısına girerek ayak izinizi hesaplayın.

Karbon ayak izi sonucum:

Ardından şu soruları yanıtlayınız:

Sonuç sizi şaşırttı mı?

.....

Etik açıdan, bu sonucun sorumluluğu kimdedir? Bireyde mi, toplumda mı?

.....

Karbon ayak izinizi azaltmak için hangi üç küçük değişikliği yapabilirsiniz?

.....

1. Çevrecilik düşüncesinin gelişimine çeşitli eserler önemli katkılar yapmıştır. George Perkins Marsh'ın İnsan ve Doğa (1864) adlı eseri modern çevreci düşüncenin öncülerindendir. Rachel Carson'ın Sessiz Bahar (1962) kitabı çevreye özen gösterilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Garrett Hardin'in Ortak Malların Trajedisi adlı eseri ortak kullanım alanlarının aşırı ve bilinçsiz kullanımı nedeniyle çevresel bozulmaya dikkat çekmiştir. Ayrıca Rudolph Bahro ve Aldo Leopold gibi toplumbilimciler ve felsefeciler de çevrecilik düşüncesine katkıda bulunmuşlardır.. Büyümenin Sınırları ve Ortak Geleceğimiz gibi raporlar, çevre sorunlarının küresel boyutuna işaret eden temel taşlar olmuştur.

Bu paragrafa dayanarak aşağıdaki yargılardan hangisi yanlıştır?

- A) Sessiz Bahar, çevreye özen gösterilmesi gerektiğini gündeme getirmiştir.
- B) Ortak Malların Trajedisi, ortak alanların bilinçsiz kullanımının sonuçlarına işaret etmiştir.
- C) İnsan ve Doğa, modern çevreci düşüncenin erken örneklerindendir.
- D) Çevrecilik hareketine yalnızca doğa bilimciler katkı sağlamıştır.
- E) Küresel raporlar, çevre sorunlarının uluslararası boyutuna dikkat çekmiştir.
2. Çevre etiği, ekosistemin var olan denge ve bütünlük içindeki işleyişini korumayı hedefler ve sağlıklı yaşam koşullarının bozulma tehlikesi karşısında insan-çevre ilişkilerini düzenleyecek yeni yaklaşımlar geliştirilmesini gerekli kılar. Etik üstyapının odağında yer alan çevre etiği, bugünkü ve gelecek nesilleri kapsayacak şekilde bütün varlıkların ve evrenin bütünlüğünün var olma hakkını tanımlar. Etik kavramı Yunanca ethos sözcüğünden türetilen davranış biçimini ifade eden karakter anlamına gelir; toplum tarafından belirlenmiş ahlaki ilkeler ve değerler kümesi bireylerin yaşamına rehberlik eder. Etik, iyi ve kötü, ödev ve yükümlülük ile toplumsal sorumluluk kavramlarını sorgular; çevre etiği bu sorgulamayı ekosistemin korunması için genişletir.

Parçada dile getirilen çevre etiği anlayışıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Çevre etiği yalnızca bugünkü nesillerin çıkarlarını korumayı amaçlar.
- B) Bireyin davranışlarını yönlendiren toplumsal değerlerle ilgilidir.
- C) Çevre etiği, ekosistemin işleyişi ile ilgilenmez; yalnızca ekonomik büyümeyi destekler.
- D) Etik ve ahlak kavramları parçada birbirleriyle çelişik kavramlar olarak tanımlanmıştır.
- E) Çevre etiği, sosyal sorumluluk kavramını yalnızca felsefi bir tartışma konusu olarak görür.

3. Yirmi birinci yüzyılda, küresel çevre sorunları, doğal kaynakların tükenmesi, iklim değişikliği ve biyoçeşitlilik kaybı gibi zorluklar toplumsal yapıları, ekonomik modelleri ve kültürel değerleri derinden etkilemektedir. Sürdürülebilir çevre anlayışının sadece çevre bilimleri için değil, sosyal bilimler açısından da önemli bir tartışma konusu olduğuna dikkat çekilir. Sürdürülebilir çevre, doğal kaynakların korunması, ekosistem sağlığının sürdürülmesi ve insan faaliyetlerinin çevre üzerindeki olumsuz etkilerinin azaltılması gibi unsurları içerir. Çeşitli disiplinlerden gelen yaklaşımlar bu anlayışı zenginleştirir ve uygulama alanlarında yenilikçi çözümler sunar.

Parça dikkate alındığında aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?

- A) Sürdürülebilir çevre, yalnızca çevre bilimlerini ilgilendiren bir kavramdır.
- B) Küresel çevre sorunlarının toplumsal ve ekonomik modellere etkisi vardır.
- C) Sürdürülebilir çevre anlayışı, ekosistem sağlığının sürdürülmesini içerir.
- D) Disiplinlerarası yaklaşımlar sürdürülebilir çevre konusunda yenilikçi çözümler sunar.
- E) İklim değişikliği ve biyoçeşitlilik kaybı yirmi birinci yüzyılın çevresel zorlukları arasındadır.

4K

4. Çevre merkezci yaklaşım, çevre etiği yaklaşımları arasında en kapsamlı olanıdır çünkü tüm canlı ve cansız varlıkları kapsar. Bu görüşe göre insanların dışındaki bitkiler, hayvanlar ve hatta canlı olmayan unsurlar bile kendiliğinden bir değere sahiptir ve etik değerlendirmeye dahil edilmelidir. Çevre merkezcilik, canlı merkezci anlayışın ötesine geçerek cansız unsurların değerini vurgular ve doğanın bütünüyle korunmasını savunur. Bu yaklaşım, çevreciliğin sadece insan ya da diğer canlıların haklarına odaklanmasının yeterli olmadığını; ekosistemin bütünlüğünün korunması gerektiğini ileri sürer. Dolayısıyla çevre merkezcilik, çevre sorunlarını çözebilmek için tüm varlıkların haklarının tanınmasını ve doğanın bir bütün olarak görülmesini şart koşar.

Çevre merkezci yaklaşım ile ilgili olarak bu paragraf temel alındığında aşağıdakilerden hangisine ulaşılabılır?

- A) Çevre merkezci yaklaşım, sadece canlı varlıkların etik değerlere sahip olduğunu kabul eder.
- B) Çevre merkezci yaklaşım, cansız unsurların da değer taşıdığını savunur.
- C) İnsan merkezci ve canlı merkezci anlayışlarla aynı sınırlı kapsamı paylaşır.
- D) Çevre merkezcilik, ekosistemin bütünlüğüne önem vermemekte, ekonomik büyümeyi öncelemektedir.
- E) Çevre merkezci etik, çevre sorunlarının yalnızca insan yaşamını ilgilendirdiğini ileri sürer.

5. Endüstri Devrimi karmaşık bir süreçtir; bir yandan insanların daha uzun ve refah içinde yaşamalarına olanak sağlayan teknolojiler geliştirilmiş, öte yandan küresel ekosistemler yok edilerek birçok canlı türünün nesli tüketilmiştir. Toplumsal eşitsizlik açısından bakıldığında, Endüstri Devrimi sonucunda bazı insanlar inanılmaz derecede zenginleşirken pek çok kişi yoksullaşmış ve gelir dağılımındaki uçurum artmıştır. Bu dönemde doğal kaynakların tükenmesi ihtimali çoğu ekonomi düşünürü tarafından pek dikkate alınmamış, üretimin ve ticaretin önündeki engellerin kaldırılması gerektiği savunulmuştur. Marx ve diğer klasik sosyalistler, kapitalist sistemin işçilerin ihtiyaçlarını göz ardı ettiğini dile getirirken, ekolojik ilişkiler ve doğal kaynakların sürdürülebilirliği üzerinde yeterince durmamışlardır.

Paragrafın ana düşüncesi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Endüstri Devrimi hem teknolojik ilerlemeler hem de çevresel ve sosyal sorunlar doğuran bir süreçtir.
- B) Endüstri Devrimi üretim ve ticaretin önündeki engellerin kaldırılmasını desteklemiştir.
- C) Marx ve klasik sosyalistler doğal kaynakların öneminden bahsetmişlerdir.
- D) Endüstri Devrimi sonucunda gelir dağılımındaki eşitsizlikler azalmıştır.
- E) İklim sistemlerindeki bozulmalar doğal felaketleri tamamen ortadan kaldırmıştır.

6. Toplumsal Ekoloji yaklaşımının öncüsü Murray Bookchin'e göre, insanların doğa üzerinde kurduğu tahakküm ve sömürü ilişkisi, aslında insanların insanlar üzerinde kurduğu hiyerarşik ilişkilerin bir yansımasıdır. Doğadaki ekolojik krizleri çözmek, sadece filtreler takmakla veya ağaç dikmekle mümkün değildir. Bookchin'e göre asıl çözüm, toplumdaki hiyerarşiyi, sınıf farklarını ve tahakkümü ortadan kaldırarak; insan ile insan arasındaki ilişkiyi düzelttikten sonra insan ile doğa arasındaki ilişkiyi onarmaktır.

Buna göre Toplumsal Ekoloji yaklaşımı, çevre sorunlarının temel kaynağı olarak aşağıdakilerden hangisini görmektedir?

- A) Nüfus artışının, doğal kaynakların yenilenme hızını aşmasını
- B) Toplumsal yapıdaki hiyerarşik düzeni ve tahakküm ilişkilerini
- C) Sanayileşmenin getirdiği teknolojik kirliliği ve atık problemini
- D) İnsanların doğayı yeterince tanımamasını ve bilimsel yetersizliği
- E) Bireylerin kişisel tüketim alışkanlıklarındaki israfı

7. Aldo Leopold, Bir Kum Yöresi Almanağı adlı eserinde etiğin tarihsel gelişimini şöyle örneklendirir: Odysseus savaştan döndüğünde, kendisine ihanet ettiğini düşündüğü kölelerini asmıştı. O dönemde bu eylemde ahlaki bir sorun görülüyordu; çünkü köleler birer mülktü ve mülkiyet ilişkisi etik dışıydı. Bugün ise insanlar arası ilişkilerde etik bir gelişme yaşanmış ve her birey ahlaki topluluğun bir üyesi sayılmıştır. Ancak insan ile toprak (doğa) arasındaki ilişki hâlâ Odysseus'un köleleriyle olan ilişkisine benzemektedir; yani tamamen ekonomik ve mülkiyet temellidir. Leopold'a göre etik, sınırlarını genişleterek suları, bitkileri, hayvanları ve toprağı da içine almalıdır.

Bu parçada dile getirilen "Toprak Etiği" anlayışına göre, insanın doğa karşısındaki konumu aşağıdakilerden hangisi olmalıdır?

- A) İnsan, doğanın sahibi ve efendisi olarak kaynakları dilediği gibi kullanma hakkına sahiptir.
- B) İnsan, biyotik topluluğun (ekosistemin) fatihi değil, sadece sıradan bir üyesi ve vatandaşdır.
- C) Doğadaki diğer varlıkların değeri, insanın onlara yüklediği estetik veya ekonomik anlama bağlıdır.
- D) İnsan, akıl sahibi tek varlık olduğu için doğadaki hiyerarşinin en tepesinde yer almalıdır.
- E) Çevre etiğinin temel amacı, doğal kaynakları koruyarak insanın ekonomik refahını sürdürmektir.

4<

8. Arne Naess, çevreye yönelik yaklaşımları Sığ Ekoloji ve Derin Ekoloji olarak ikiye ayırır. Sığ ekoloji, çevre kirliliği ve kaynakların tükenmesiyle yalnızca bu durumların insan sağlığını ve refahını tehdit ettiği ölçüde ilgilenir. Yani merkezde yine insan çıkarları vardır. Buna karşılık Derin Ekoloji, insanı doğanın efendisi olarak değil, biyosferdeki yaşam ağının sıradan bir üyesi olarak görür. Bu yaklaşıma göre bir nehrin, bir ormanın veya bir böcek türünün, insana hiçbir ekonomik veya estetik faydası olmasa bile, sadece var olduğu için korunma hakkı vardır.

Bu parçaya göre Derin Ekoloji yaklaşımının temel savı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Çevre sorunlarının çözümü, teknolojinin geliştirilmesi ve daha verimli kullanılmasına bağlıdır.
- B) Doğadaki varlıkların değeri, insanın ihtiyaçlarını karşılama kapasiteleriyle ölçülür.
- C) İnsan dışındaki varlıklar, insana fayda sağlamasalar bile kendi başlarına (içsel) bir değere sahiptir.
- D) Çevreyi korumanın asıl amacı, gelecek nesillere daha kalkınmış bir sanayi toplumu bırakmaktır.
- E) Doğal kaynakların kullanımı, ancak ekonomik büyüme durdurulduğunda tamamen yasaklanmalıdır.

Veteriner Hekim Ayşe Hanım: "Nehrin yatağının değişmesi, oradaki balıkların, su samurlarının ve su kenarında yaşayan diğer hayvanların yuvalarını yok edecek. Onlar da tıpkı bizim gibi acı çekebilen, duyguları olan ve yaşamaya hakkı olan varlıklardır. Bir canlının yaşama hakkı, bizim fazladan elde edeceğimiz ekonomik kazançtan daha değerli olamaz."

Ekolog Can Bey: "Mesele sadece biz insanlar veya tek tek acı çeken hayvanlar değil. Nehir, etrafındaki toprak, orman, mikroorganizmalar ve içindeki tüm canlılar ayrılmaz bir bütündür. Bu santral, sadece balıkları değil, suyun kimyasını, toprağın yapısını ve tüm ekosistemin hassas dengesini de bozacak. Doğanın canlı-cansız tüm unsurlarıyla kendi içsel bir değeri vardır ve biz bu büyük bütünlüğe saygı duymak zorundayız."

1 - 2. soruları yukarıda verilen bilgilere göre cevaplayınız.

- Bu metindeki konuşmacıların savundukları "çevre etiği" yaklaşımları aşağıdakilerin hangisinde sırasıyla doğru verilmiştir?**
 - Canlı Merkezli - İnsan Merkezli
 - İnsan Merkezli - Çevre Merkezli
 - Çevre Merkezli - Canlı Merkezli
 - İnsan Merkezli - Canlı Merkezli
 - Canlı Merkezli - Çevre Merkezli
- Ekolog Can Bey'in "Mesele sadece biz insanlar veya tek tek acı çeken hayvanlar değil... tüm ekosistemin hassas dengesi..." şeklindeki ifadesi, çevre etiği açısından aşağıdaki felsefi yargılardan hangisine dayanmaktadır?**
 - Doğal çevrenin değeri, insan yaşamının devamına ve refahına sağladığı katkı temelinde değerlendirilmelidir.
 - Ahlaki sorumluluğun kapsamı, öncelikle acı ve haz duyabilen canlıların çıkarlarının korunmasıyla belirlenmelidir.
 - Doğal çevre, canlı ve cansız tüm parçalarıyla organik bir bütün olarak içsel bir değere sahiptir.
 - Her canlı, ekolojik sistem içindeki işlevinden bağımsız olarak, bireysel yaşamı nedeniyle ahlaki değere sahiptir.
 - Doğayı koruma yükümlülüğü, gelecek kuşakların doğal kaynaklardan yararlanma hakkına dayandırılmalıdır.

Küçük Ağaç'ın Eğitimi, anne ve babasını küçük yaşta kaybeden Küçük Ağaç'ın, Çeroki kültürüne bağlı büyükanne ve büyükbabasıyla doğanın içinde geçen çocukluk yıllarını anlatan otobiyografik bir romandır. Romanda, doğayla uyum ve çevreyle ahenk içinde yaşama temaları işlenerek insan-doğa ilişkisinin bilgece bir örneği sunulur. Küçük Ağaç'a aktarılan Çeroki felsefesinin temel prensipleri şu diyaloglarda gizlidir:

- Büyükbaba, dağın sesini dinlemesini öğütleyerek şöyle der: "Konuşursan, dağ da sana konuşur. Rüzgârla, kuşla, suyla konuşur. Onlar da senin kardeşindir."
- Evrenin işleyişindeki dengeyi ve yaşamın bütünselliğini "Gidişat" kavramıyla açıklayan büyükbaba ekler: "Hiçbir şey ölmez, Küçük Ağaç. Gidişat, ölümü yaşamın içine katar. Toprak alır, suya verir, su da yeniden yaşatır."
- Ahlaki bir ölçüt olarak da şunu söyler: "Doğru olanla yanlış olanı anlamak istiyorsan, doğayı izle. Bir şey doğayı bozmuyorsa doğrudur."

- Bu kültürde Dünya, canlı ve hissedilen "Toprak Ana" olarak isimlendirilir. Bu nedenle büyükanne bir ağacı kesmeden önce her zaman dua eder ve Küçük Ağaç'ı uyarır: "Ona nedenini söylemeden kesme. Doğa nedenini bilirse sana kızmaz."
- Ayrıca bu felsefeye göre para, yalnızca doğayı dinlemeyenlerin buluşudur; çünkü doğayı dinleyen insan zaten neye sahip olduğunu bilir.

3 - 4. soruları yukarıda verilen bilgilere göre cevaplayınız.

- Büyükbabanın "Doğru olanla yanlış olanı anlamak istiyorsan, doğayı izle. Bir şey doğayı bozmuyorsa doğrudur." sözü, ahlak felsefesi (etik) açısından değerlendirildiğinde aşağıdakilerden hangisine ulaşılabilir?**
 - Ahlakın amacı, içgüdüleri bastırıp toplumsal kurallara uymaktır.
 - Ahlak yasası, doğadan bağımsız olarak insan aklıyla belirlenir.
 - Bireysel çıkara hizmet eden ve refahı artıran eylem en doğrudur.
 - Ahlakta "iyi"nin ölçütü, eylemin doğal dengeyle uyumlu olmasıdır.
 - Doğada ahlaki düzen yoktur, tüm değerleri insan inşa eder.
- Büyükanne'nin bir ağacı kesmeden önce ona nedenini açıklaması ve dua etmesi, Çeroki felsefesinin çevre etiği anlayışıyla ilgili aşağıdakilerden hangisini kanıtlar niteliktedir?**
 - Doğal çevrenin değeri, insan yaşamının devamına ve refahına sağladığı katkı temelinde değerlendirilmelidir
 - Ahlaki sorumluluğun kapsamı, öncelikle acı ve haz duyabilen canlıların çıkarlarının korunmasıyla belirlenmelidir.
 - Tüm varlıkların ruhu olduğunu ve doğayla saygı temelli bir ilişki kurulması gerektiğini savunur.
 - Her canlı, ekolojik sistem içindeki işlevinden bağımsız olarak, bireysel yaşamı nedeniyle ahlaki değere sahiptir.
 - Doğayı koruma yükümlülüğü, gelecek kuşakların doğal kaynaklardan yararlanma hakkına dayandırılmalıdır.

1. Âlem, yiye ve yenen şeylerden ibarettir; fakat Hakk'la baki olanlar bu döngünün ötesine yönelir. Nefsin boğazı vesveseyle doluyken, ulvi olanın feyzine konuk olamaz. Akıl ile gönlün boğazında fikir aşırı yük olmazsa, hazma muhtaç olmayan bir rızık bulunur; bu, maddenin ötesine uzanan manevî bir beslenmedir. İnsanın mizacı kötüye alışırsa rengi solar; mizaç değişince yüzü nurlanır. Çocuk, süttan kesildiğinde pek çok nimetin kapısı açılır; insan da belirli gıdalardan yavaş yavaş kesilerek daha olgun bir besine erişir. Bu düzen, görünür gıdadan görünmeyene geçişin terbiyesidir. Akıl ve gönül, bu geçişte beraber yol alır.

Bu parçadan hareketle felsefi açıdan "güzeli sevme" eğilimi aşağıdakilerden hangisiyle temellendirilebilir?

- A) İnsanın bedensel hazlarını en üst düzeye çıkarma arzusunun bir yansıması olmasıyla
- B) Toplumun estetik kabullerine ve geleneklerine körü körüne uyum sağlama çabasıyla
- C) Akli bir kavrayışla şekillenen ve ölçülülük idealine dayanan dengeli bir yönelim olmasıyla
- D) Zihinsel süreçlerden ziyade anlık duysal hazlara verilen rastgele bir tepki olmasıyla
- E) İnsanın doğasındaki salt içgüdüsel eğilimlerin akıldan bağımsız dışa vurumuyla
2. Kindî, metafizik araştırmanın ilkelerini belirlerken, nedenler düzeninin birliğini vurgular. Çokluk, sonradan olandır; birlik ise öncel ve asıldır. Bu bakımdan varlık, ilk ve en yüce nedenle açıklanır. Aklın ilerleyişi, duyulur olandan başlar ama onunla sınırlanmaz; suret ve düzen bilgisini aşarak ilk sebebe intikal eder. Kindî bu süreçte matematiksel düşüncenin disiplin verdiğini özellikle belirtir. İnanç, aklın açtığı bu yoldan yürürken, gayeyi göstermede kılavuzluk eder. Böylece metafizik hem akıl hem inanç için müşterek bir sahadır.

Bu parçadan hareketle el-Kindî'nin birlik-çokluk vurgusunun akıl-inanç ilişkisi bağlamındaki temel işlevi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Duyulur dünyadan elde edilen verilerin, varlığın ilk nedenini kavramada tamamen yetersiz kalacağını kanıtlamak
- B) Varlığın temelini çoklukta arayarak felsefi düşünceyi inancın yönlendirmelerinden bağımsızlaştırmak
- C) İlk neden fikri üzerinden, akıl ve inancın metafizik alanda ortak bir gayede buluştuğunu göstermek
- D) İnancın kılavuzluğunu reddederek hakikate yalnızca matematiksel düşüncenin disipliniyle ulaşılabilceğini savunmak
- E) Akıl ile inancın doğası gereği uzlaşamaz olduğunu, metafiziğin sadece inanca dayalı bir alan olduğunu vurgulamak

3. Kierkegaard'a göre İbrahim'in tutumu, genel ahlâkın buyruğunu aşan tekil bireyin Tanrı'yla mutlak ilişkisini örnekler. Etik olanın evrensel yasası, "teleolojik" bir gerekçeyle askıya alınır; çünkü birey, daha yüksek bir amaçta, Tanrı'ya itaatte köklenir. Bu durum, aklın kavramsal güvenceleriyle değil, varoluşsal bir iman sıçrayışı ile belirir. İman, hesaplanabilir olana indirgenmez; paradoksu göze alan içsel bir tutarlılık ve sarsılmaz bir yönelimdir. İbrahim'in eylemi dışarıdan bakıldığında anlaşılabilir görünür; fakat bu anlaşılabilirlik, ahlâkı yok saymak değil, ona aşkın bir ilişkiyle yön vermektir. Böylece iman, etikle kavga eden değil, onu aşan bir boyutta Tanrı'ya bağlanmadır. Aklın sınırı, imanın başladığı yeri gösterir.

Bu parçadan hareketle Kierkegaard'ın iman anlayışına dair aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Evrensel ahlak yasaları, dinsel eylemlerin nihai belirleyicisi ve ölçütüdür.
- B) İnanç, aklın sınırlarını ve genel ahlâkı aşan varoluşsal bir bağlılık durumudur.
- C) Bireyin Tanrı ile kurduğu ilişki, nesnel ve rasyonel güvencelerle sınırlandırılmalıdır.
- D) İtaat eylemi, toplumsal fayda sağladığı ve mantığa uyduğu ölçüde meşruiyet kazanır.
- E) Etik kuralları ile inanç arasındaki çatışma, aklın rehberliğiyle çözüme kavuşturulur.

4. Tertullianus, Mesih'in ölümü ve dirilişi gibi hakikatlerin, sırf aklın ölçülerıyla tartışılıp tüketilemeyeceğini vurgular. Ona göre vahyin bildirdiği şeyler, insan muhakemesine imkânsız gibi görüldüğünde bile iman için bağlayıcıdır. Bu vurgu, akli bütünüyle değersizleştirmek değil, sınırlı ölçüsünü bilmesini salık vermektir. Felsefi merakın, iman sırrını dünyevî tartışmaya indirgediği yerde, hakikatin özü perdelenir. Bu yüzden Yeruşalim ile Atina'yı karıştırmamak gerekir: iman, Tanrı'nın otoritesi karşısında teslimiyetle derinleşir. Akıl, iman sırrının önünde susmayı öğrendiğinde yerini bilir. Böylece iman, paradoksu göze alan bir itaat olarak anlaşılır.

Metne göre Tertullianus'un akıl-iman ilişkisinde temel tutumu nedir?

- A) Akla tam yetke verip vahyi ona uydurmak
- B) Vahyin sırları karşısında aklın ölçüsünü bilmesini ve teslimiyeti öne çıkarmak
- C) İnancı sembolik bir anlatıya indirmek
- D) Felsefeyi dinin tek meşru yorumu yapmak
- E) Ahlâkı ortadan kaldırmak

5. Augustinus, "İnanıyorum ki anlayabileyim" formülüyle imanın anlama sürecine önceliğini belirtir. Ona göre inanç, akıllı devre dışı bırakan kör bir kabul değil; aklın arayışını mümkün kılan başlangıç itimidir. Kalbin yöneldiği iyiyi sevmek, zihni hakikate açık hâle getirir; sevgi olmadan bilgi kuru kalır. Anlama ise iman besleyerek derinleştirir; böylece döngüsel bir ilerleme oluşur: İnan, anla; anladıkça daha derin inan. İnsanın iç huzursuzluğu, ancak Tanrı'da sükûnet bulur; bu sükûnet akıl yürütmenin amaçsız kalmaması için yön tayin eder. Bu yüzden akıl ve iman birbirini dışlamaz, nihai iyiye yönelişte birbirini tamamlar. Hakikate giden yolda, iman ilk adımdır, akıl bu adımı adım adım tahkim eder.

Metne göre Augustinus'un akıl-iman ilişkisini en iyi özetleyen seçenek hangisidir?

- A) Önce bil, sonra inan ilkesi
- B) İnancın akıllı gereksiz kılması
- C) Anladıkça iman derinleşmesi
- D) Aklın yalnız duyularla sınırlanması
- E) İnancın yalnız dış otoriteye dayanması

6. Farabi, Erdemli Şehir (Medînetü'l-Fâzıla) adlı eserinde, ideal toplumu bilgi ve adalet üzerine kurar. Bu şehrin başında, akılla hakikati kavrayan bir filozof-kral bulunur. Farabi'ye göre filozof, akıl yoluyla hakikati bilir. Din ise, aynı hakikati semboller ve inanç yoluyla halka taşır. Bu nedenle, aklın ulaştığı felsefi hakikat ile dinin sunduğu inanç, birbirine zıt değil, aynı amacın tamamlayıcı iki yoludur.

Bu parçada Farabi'nin Erdemli Şehir anlayışıyla ilgili vurgulanan temel düşünce aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Felsefi hakikat, dinin sembolik dilinden üstün olduğu için din gereksizdir.
- B) İdeal toplum, sadece filozofların yönettiği ve halkın dışlandığı bir yapıdır.
- C) Hakikate ulaşmada akıl ve inanç, farklı seviyelerde de olsa aynı amacı paylaşan, uyumlu yollardır .
- D) Filozof-kral, akıllı kullanarak dini ortadan kaldırmalı ve toplumu sadece rasyonel ilkelere göre yönetmelidir.
- E) Toplumsal mutluluğa, akıl ve inanç arasındaki kaçınılmaz çatışma yoluyla ulaşılır.

7. Kant, felsefesinde akıllı iki temel alanda inceler. Bilebileceğimiz dünya ile ilgilenen Teorik Akıl, beş duyumuzla algıladığımız fiziksel dünyayla sınırlıdır. Kant'a göre bu akıl, sınırlarının ötesine geçip Tanrı, ruh veya özgürlük hakkında kesin bilgi üretemez. Yapmamız gereken ile ilgilenen Pratik Akıl ise, bilimsel olarak kanıtlayamasak da ahlaki bir eylemde bulunabilmemiz için bu kavramları (Tanrı, ruh, özgürlük) zorunlu olarak varsayar. Kant bu ayrımı, "İmana yer açmak için bilgiyi sınırlamak zorunda kaldım" sözünü özetler.

Bu parçadan hareketle, Kant felsefesiyle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Teorik Akıl, bilgi üretiminde deneyimsel dünyanın sınırları dışına çıkamaz.
- B) Pratik Akıl, ahlaki yaşamın olanağı için bazı metafizik kavramları varsayım olarak kabul eder.
- C) Tanrı, ruh ve özgürlük, Teorik Aklın bilimsel olarak ispatlayabileceği konulardır.
- D) Kant, bilginin sınırlarını çizerek inanç için meşru bir alan açmayı amaçlamıştır.
- E) Bilgi alanı ile inanç alanı arasında net bir ayrım yapılmaktadır.

4<

8. Mevlânâ Celâleddîn Rûmî, akla değer vermekle birlikte iki akıl arasında ayrım yapar. Gündelik, hesapçı ve kitaptan öğrenen akla Cüz'i Akıl (Parça Akıl) der ve bunu sınırlı görür. Ona göre bu akıl, insanı kıyıya kadar getirir, fakat denize o sokamaz. Deniz olarak gördüğü ilahi hakikate (Küllî Akıl) ulaşmak için, Cüz'i Aklın ötesine geçmek ve bir Aşk Gemisine binmek gerekir. Mevlânâ'ya göre aşk, aklın açıklamakta yetersiz kaldığı ilahi sırta ulaşmanın yoludur.

Bu parçadan hareketle Mevlânâ'nın düşüncesiyle ilgili aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

- A) Cüz'i Akıl, ilahi hakikate ulaşmada tek başına yeterli değildir.
- B) Aşk, aklın sınırlı kaldığı alanda insanı hakikate taşıyan bir vasıttır.
- C) Akıl, değerli olmakla birlikte ilahi konularda sınırlı bir işleve sahiptir.
- D) İnsan, Cüz'i Akıllı kullanarak Küllî Aklın bilgisine tam olarak erişebilir.
- E) Hakikatin bilgisi, hesapçı aklın ötesinde, Aşk olarak kavramsallaştırılan bir yolla elde edilir.

1. Önsözler çoğu kez okurun anlayışına sınır koyar; gözüne bir gözlük takar. Çevirenin önsözü hele, eserin anlamını kaçınılmaz olarak sınırlar. Çünkü çeviri, ne denli titiz olursa olsun, sana eserin kendinesini verir. Ama yine de şunu kabul edelim: Bir kitabı gerçekten, atlaya sıçraya değil baştan sona, dalga geçmeden okuyanlar çoğu kez çevirenlerdir. Yani, çevirmen bir yandan metni daraltan, öte yandan onu en derin biçimde kavrayan kişidir. Eserin anlamı, artık yalnız yazarla değil, dili başka bir bağlama taşıyan çevirmenle de yeniden kurulur. Bu yüzden edebiyatın kaderi, dile bağlı olduğu kadar yorumun insafına da bağlıdır.

Bu parçadan hareketle edebiyat ve felsefe bağlamında "anlam" problemiyle ilgili aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

- A) Metnin içerdiği felsefi derinlik, çeviri sürecinde yazarın asıl niyetini gölgede bırakır.
- B) Metnin felsefi ve edebî mesajı, aktarıldığı dilin olanakları ve çevirmenin zihinsel süzgeciyle yeniden şekillenir.
- C) Yazarın ortaya koyduğu evrensel hakikatler, çevirmenin kültürel birikiminden bağımsız olarak varlığını sürdürür.
- D) Edebî metinlerin felsefi bir boyut kazanması, yalnızca orijinal dilinde okunmasıyla mümkündür.
- E) Çevirmenin metne müdahalesi, eserin felsefi değerini artırarak okuru yazarın asıl niyetinden tamamen uzaklaştırır.
2. Yunus Emre'nin şiiri, sade ama derin bir düşüncenin dilidir. "İlim ilim bilmektir, ilim kendin bilmektir." derken, bilginin kaynağını insanın içinde arar. Onun için bilmek, varlığın özüne inmektir. Dili sadece ifade aracı değil, hakikate açılan kapı olarak görür. Böylece felsefi düşünce, halk diliyle buluşur. Yunus'un kelimelerinde hem inanç hem sezgi hem de bilgi iç içedir.

Bu parçadan hareketle Yunus Emre'nin dili kullanma biçimi ve felsefi yaklaşımıyla ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Varlığın sırrını çözmek için rasyonel aklın sınırlarını reddederek tamamen mistik bir teslimiyeti savunduğu
- B) Gündelik konuşma dilini felsefi tartışmaların dışında tutarak yalnızca seçkin bir zümreye hitap etmeyi amaçladığı
- C) Dilin imkânlarını yalnızca dini dogmaları aktarmak için bir araç olarak gördüğü ve akli bütünüyle dışladığı
- D) Bilgiyi dış dünyadan ziyade nesnel deneylerde arayarak pozitif bir gerçeklik anlayışı inşa ettiği
- E) İnsanın kendi içsel yolculuğunu ve varoluşsal özünü kavramasını, sade bir ifade gücüyle evrensel bir hakikate dönüştürdüğü

3. Gregor Samsa bir sabah huzursuz düşlerinden uyandığında kendini kocaman bir böceğe dönüşmüş buldu. İlk şaşkınlığının ardından odasını, duvar kâğıtlarını, yağmurlu havayı fark etti. Çalışmaya gitme zorunluluğunu, patronun memnuniyetsizliğini düşündü ama kalkmak için hiçbir neden bulamadı. Dış dünya, bir anda ona yabancı bir yer hâline gelmişti. Uyandığı beden de artık ona ait değildi. İçinde, tanımlayamadığı bir tedirginlik vardı: Kendi varlığını sorguluyordu.

Bu parçada Gregor Samsa'nın yaşadığı durum üzerinden edebiyat-felsefe ilişkisine dair asıl vurgulanmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Bireyin nesneleşme süreci ve dış dünyayla bağının kopması, onu kendi varoluşsal gerçekliği üzerine düşündürmeye iter.
- B) Modern insanın en temel problemi, toplumsal sorumluluklarını yerine getirirken fiziksel bir çöküş yaşamasıdır.
- C) Edebî eserlerdeki olağanüstü öğeler, felsefi gerçekliğin üstünü örterek okuru salt kurgusal bir evrene çeker.
- D) Bireyin iş yaşamındaki tatminsizliği, toplumsal hiyerarşiyi reddetmesine ve otorite karşıtı bir tutum geliştirmesine neden olur.
- E) İnsan doğasındaki fiziksel başkalaşımalar, zihinsel süreçlerden bağımsız olarak bütünüyle rasyonel bir çerçevede açıklanabilir.

4. Uyumsuzluk kavramı, varoluşun merkezine yerleşmiş bir çelişkiyi gösterir. Yaşamın anlamını ararken bulduğumuz şey çoğu kez anlamsızlığın kendisidir. Felsefe bu boşlukta başlar, ama edebiyat bu boşluğu hissettiren dilini kurar. Uyumsuz insan, düşüncesini değil duygusunu önce dile getirir; sonra o duygunun içinde düşünmeye başlar. Demek ki felsefi bir kavram, önce edebî bir sezgi olarak doğabilir.

Bu parçadan yola çıkarak, edebiyat-felsefe ilişkisiyle ilgili olarak aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

- A) Duygu, düşüncenin değerini azaltır.
- B) Uyumsuzluk yalnızca soyut kavramsal düzlemde anlaşılabilir.
- C) Edebiyat, felsefi düşüncenin ön aşaması olarak sezgisel bir alan oluşturabilir.
- D) Felsefe, edebiyatın yerini almalıdır.
- E) Anlamsızlık deneyimi, edebiyat için anlamsızdır.

5. Miguel de Unamuno'nun Sis adlı eserinde "eserim tevekkül edenlerle savaştadır" diyor. Okuruna huzur değil, sarsıntı vermek istiyor. Çünkü düşünce, rahatsızlıkla başlar. Roman, sorgulamayı öğretir; rahatlatmayı değil. Masallar ve hikâyeler, bazen tarihten daha gerçektir; çünkü gerçeği değil, onun anlamını ararlar. Okuru sarsmak, düşünmeye zorlamaktır.

Bu parçadan edebiyatın felsefi işleviyle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisine ulaşılabılır?

- A) Edebiyat, yalnızca huzur vermeyi amaçlar.
B) Roman, okuru edilginliğe iter.
C) Tevekkül, düşüncenin kaynağıdır.
D) Gerçek, sorgulanmadan da anlaşılabilir.
E) Edebiyat, okuru düşünmeye sevk eden bir sarsıntı yaratır.

6. Ben Hayri İrdal. "İnsan her şeyi açıkça söylemedikten sonra neden yazı yazsın?" diye düşündüm, ama sonra anladım ki samimiyet bile biçim ister. Sözü tartmadan dökmek, gerçeği saklamak kadar tehlikelidir. Yazı, söylemenin değil seçmenin sanatıdır. Çünkü biçim, düşüncenin etiğidir. Estetik, yalnız güzellik değil, doğruluk arayışıdır.

Parçadan yola çıkılarak aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) İçtenlik, biçimsel düzenle bağdaşmaz.
B) Biçim, düşüncenin ahlaki ve estetik bütünlüğünü sağlar.
C) Sanatın değeri yalnız içeriğe bağlıdır.
D) Düşünce, biçimle sınırlanır.
E) Biçim, yazının doğallığını yok eder.

7. Raskolnikov, kendini üstün insan sayıyordu, cinayet işleyerek sınırları aşabileceğini sanıyordu. Fakat vicdanı susmadı; suçun ağırlığı altında ezildi. Kendisini kanıtlamak isterken aslında kim olduğunu unuttu. Anladı ki insan olmak başkalarıyla ilişkisini sürdürmektir. Felsefi romanın asıl gücü de burada: Kişiyi kendi hakikatine zorla baktırmakta.

Parçaya göre felsefi romanın işlevi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Soyut kavramları örneklerden bağımsızlaştırmak
B) Toplumsal yasaları sorgulamadan aktarmak
C) Bireyi ahlaki ve varoluşsal bir sınavla yüzleştirmek
D) Okuru yalnızca duygusal bir etkiyle yönlendirmek
E) Suç temasını psikolojik düzeyde sınırlamak

8. Hyperion'un kahramanı, doğayla uyum içinde bir yaşam düşler. Çocukluğu ormanların ve denizin sesleriyle geçmiştir. Zamanla bu uyum bozulur; insan kendi yarattığı dünyada yalnız kalır. Doğa, onun için kaybolan bir bütünlüğün simgesidir. Şiir, bu özlemin dili olur. Şair, varlıkla yeniden bir olmayı ister. Duygu, düşüncenin yol arkadaşıdır.

Bu parçadan yola çıkarak edebiyat ve felsefe ile ilgili aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabılır?

- A) Edebî metinler, felsefi kavramları nesnel bir dille açıklamak zorunda olduğu için estetik değerden yoksundur.
B) Varlığı rasyonel yollarla kavrama çabası, şiirin duygusal atmosferi içinde felsefi anlamını yitirerek kaybolur.
C) İnsanın doğadan kopuşuyla başlayan yabancılaşma hissi, sanatın sınırlarını aşarak yalnızca mantıksal argümanlarla çözülebilir.
D) Şiirdeki doğa tasvirleri, felsefi bir derinlik taşımaktan ziyade yalnızca metne mekânsal bir fon oluşturmaya yarar.
E) Edebiyat, bireyin evrenle kurduğu ontolojik bağı ve yitirdiği bütünlüğü yeniden inşa etme arzusunun estetik bir dışavurumdur.

4<

9. Kutadgu Bilig'de dil, adaletin ve düzenin temeli olarak görülür. Doğru söz, bilgelikle eşdeğerdir. Yazar, yöneticilere ve halka dili ölçülü kullanmayı öğütler. Çünkü dilin yanlış kullanımı adaleti de zedeler. Söz hem bireyin hem toplumun ahlakını belirler. Bu nedenle dil, yalnızca iletişim değil, varlığı düzenleyen bir güçtür.

Parçadan yola çıkarak edebiyat-felsefe-siyaset ilişkisine dair aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabılır?

- A) Dil, etik ve siyasal düzenin kurucu ögesidir.
B) Bilgelik, dilden bağımsız bir değerdir.
C) Adalet, sözün dışında aranmalıdır.
D) Toplumun ahlakı dilin etkisinden bağımsızdır.
E) Kutadgu Bilig yalnız sanatsal bir eserdir.

ÜÇ AYNA PROTOKOLÜ

GÖLGE KİTAPLAR ATÖLYESİ

“Gölge Kitaplar Atölyesi”nde öğrencilerden, ziyaretçinin seçimlerine göre değişen bir dijital edebiyat deneyimi tasarlamaları istenir. Serginin adı “Üç Ayna Protokolü”dür.

Öğretmen, bu çalışmanın amacını şöyle açıklar: “Bir metni felsefi kılan şey, yalnızca içinde kavram geçmesi değil; dilin, karakterin, imgenin ve olay örgüsünün okuru düşünmeye zorlamasıdır.”

Ziyaretçi ilk bölüme girdiğinde, bir şehir anlatısının içine yerleştirilir. Şehirde yollar, pazarlar ve mahkemeler; yöneticinin akıl danışmanını dinleyip ölçülü ve adil kararlar vermesiyle işler. Burada adalet ve akıl doğrudan tanımlanmaz; kişiler ve olaylar aracılığıyla görünür hâle gelir.

İkinci bölümde hiçbir dış ses yoktur. Duvarlarda sayısız kitap görüntüsü belirse de kapı, ziyaretçi bu bilgileri ezberlediğinde değil; kendi korkularını, tutkularını ve niyetlerini fark ettiğinde açılır. Böylece şiirsel dil, bilginin yalnız dışarıdan toplanan bir şey olmadığını, insanın kendi iç dünyasını yorumlamasıyla da ilişkili olduğunu sezdirir.

Üçüncü bölümde görüntüler parçalanır. Ağaçlar reklam panolarına, yüzler bulanık avatarlara dönüşür. Kalabalıklar içinde herkes birbirine temas eder gibi görünür; fakat kimse kendisiyle, doğayla ya da başkalarıyla sahici bir bağ kuramaz. Bu dönüşümler, yabancılaşmayı doğrudan tanımlamak yerine imgeler aracılığıyla duyumsatır ve okuru dijital kalabalıklar içinde kurulan ilişkilerin sahiciliğini sorgulamaya yöneltir.

1 - 2. soruları yukarıda verilen bilgilere göre cevaplayınız.

1. Bu parçadan hareketle “Üç Ayna Protokolü” adlı dijital edebiyat deneyiminin asıl amacı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Felsefi düşüncenin yalnızca kesin önermelerle aktarılabileceğini göstermek
- B) Edebiyatın felsefi kavramları edebî unsurlarla yaşanır kıldığını göstermek
- C) Felsefi açıklamaların edebî metinlerden daha üstün olduğunu kanıtlamak
- D) Yorumu reddedip her eserin tek ve değişmez bir anlamı olduğunu savunmak
- E) Felsefi sorgulamanın, metnin sanatsal ve estetik değerini azalttığını öne sürmek

2. Parçada üçüncü bölümde ağaçların reklam panolarına, yüzlerin bulanık avatarlara dönüşmesi ve insanların sahici bağ kuramaması, edebiyat-felsefe ilişkisi bakımından aşağıdakilerden hangisiyle en iyi açıklanabilir?

- A) Edebî imgelerin yabancılaşma deneyimini felsefi bir probleme dönüştürmesiyle
- B) Şiirsel anlatımın felsefi düşüncüyü belirsizleştirip kavramsal sonucu engellemesiyle
- C) Toplumsal düzenin gelişmesiyle bireyin içsel arayışının gereksiz hâle gelmesiyle
- D) Doğadan uzaklaşan insanın zorunlu olarak daha ahlaki bir yaşam kurmasıyla
- E) Dijitalleşmenin, edebî metinlerin barındırdığı tüm felsefi anlamları yok etmesiyle

KELİMELER DÜŞÜNÜR MÜ?

Bir okulda “Kelimeler Düşünür mü?” başlıklı edebiyat ve felsefe atölyesi düzenlenir. Öğrencilere üç ayrı metin verilir ve her metnin “insan nedir?” sorusuna edebî bir biçimle nasıl cevap verdiğini bulmaları istenir.

İlk metinde Kutadgu Bilig’den esinlenen kısa bir sahne vardır. Sahnedeki hükümdar adaleti, danışman aklı, vezir ise devlet düzenini temsil eder. Karakterler yalnızca olayın kişileri değildir; her biri soyut bir felsefi kavramı görünür hâle getirir. Öğrenciler, burada edebiyatın alegori yoluyla felsefi düşünceyi somutlaştırdığını fark eder.

İkinci metinde Yunus Emre’nin şiir anlayışına yakın bir söyleyiş kullanılır. Şiirde insanın hakikati uzaklarda değil, kendi gönlünde araması gerektiği sezdirilir. Sade kelimeler, derin bir varlık ve bilgi sorgulamasına dönüşür.

Üçüncü metin ise Hyperion’dan esinlenen bir mektuptur. Mektubu yazan kişi kalabalıklar içinde yalnızlaştığını, doğaya yaklaşmak isterken ona da yabancı kaldığını anlatır. Atölye sonunda öğretmen şu soruyu sorar: “Edebiyat, felsefi kavramları yalnızca açıklamaz; onları karakter, imge ve dil aracılığıyla yaşanır hâle getirir mi?”

3 - 4. soruları yukarıda verilen bilgilere göre cevaplayınız.

3. Bu parçadan hareketle atölyede incelenen üç metnin edebiyat-felsefe ilişkisi bakımından ortak yönü aşağıdakilerden hangisidir?
 - A) Üç metinde de felsefi düşünce, edebî türlerin estetik özelliklerinden bağımsız olarak doğrudan tanımlarla aktarılmıştır.
 - B) Üç metinde de insan, yalnızca toplumsal düzen içinde görevlerini yerine getiren siyasal bir varlık olarak ele alınmıştır.
 - C) Üç metin de felsefi kavramları edebî unsurlar aracılığıyla görünür kılmış; karakter, şiir dili ve mektup biçimi düşüncenin taşıyıcısına dönüşmüştür.
 - D) Üç metinde de dilin çokanlamlılığı felsefi düşünceyi belirsizleştirdiği için okurun doğru yoruma ulaşmasını engellemiştir.
 - E) Üç metin de insanın hakikate ancak toplumdan tamamen koparak ve akli devre dışı bırakarak ulaşabileceğini savunmuştur.
4. Parçada Kutadgu Bilig’den esinlenen sahnede hükümdar, danışman ve vezir gibi kişilerin belirli kavramları temsil etmesi, edebiyat ve felsefe ilişkisi açısından aşağıdakilerden hangisiyle en iyi açıklanabilir?
 - A) Felsefi kavramların alegorik karakterler aracılığıyla somutlaştırılması
 - B) Soyut düşüncelerin doğa, eşya ve mekân imgelerine simgesel anlamlar yüklenerek aktarılması
 - C) Karakterlerin bireysel duygu ve düşüncelerinin iç çözümleme yoluyla görünür hâle getirilmesi
 - D) Karakterlerin bir toplumsal kesimin ortak özelliklerini temsil eden edebî tiplere dönüştürülmesi
 - E) Felsefi düşüncelerin olay örgüsü ve karakterlerden bağımsız olarak doğrudan önermelerle açıklanması

11. SINIF FELSEFE YAZILI SINAVI - 4

Adı Soyadı:

Sınıfı:

Numarası:

Puan:

1.

Aşağıdaki ifadelerden doğru olanlara D, yanlış olanlara Y yazınız.

D

Y

Felsefe ve edebiyat insanı yalnızca akılla değil, duygular yoluyla da anlamaya çalışır.

Edebiyatın amacı yalnızca estetik zevk uyandırmaktır; düşünceyle ilgisi yoktur.

Felsefe soyut kavramlarla ilgilenirken, edebiyat bu kavramları somut örneklerle işler.

Edebî metinlerde felsefî bir derinlik bulunması, o metni felsefî kılar.

Felsefe ile edebiyat arasındaki ortak nokta, insanın varoluşu ve anlam arayışıdır.

2.

Aşağıdaki metinlerden hangileri felsefî nitelik taşır, hangileri sadece edebî bir anlatımdır? Yanına Felsefî veya Edebî yazınız ve nedenini bir cümleyle belirtiniz.

İnsanın kendi iç dünyasını anlaması, dış dünyayı anlamasının da başlangıcıdır.

FELSEFİ

EDEBİ

Ay ışığı suya vurdu, gece suskun bir düşünceye daldı.

FELSEFİ

EDEBİ

İnsanın eylemleri, onun kim olduğunu belirler.

FELSEFİ

EDEBİ

Bir gün herkes kendi hikâyesini aramak için yola çıkar.

FELSEFİ

EDEBİ

3.

Aşağıdaki soruları kısaca yanıtlayınız.

Edebiyat felsefenin sağladığı düşünce derinliği olmadan yalnızca hikâye anlatımı mı olurdu?

Felsefe, edebiyatın duygusal gücünden nasıl yararlanır?

Felsefî bir roman ya da şiir okuduğunuzda sizde nasıl bir farkındalık oluşur?

4.

Aşağıdaki örneklerden yalnızca edebiyat, felsefi şiir ve felsefi roman olarak işaretleyiniz. (✓)

Eser/Yazar	Edebiyat	Felsefi Roman	Felsefi Şiir
Yunus Emre - Beni bende demen ben bende değilim			
Ahmet Hamdi Tanpınar - Saatleri Ayarlama Enstitüsü			
Albert Camus - Yabancı			
Mehmet Akif - Safahat			
Namık Kemal - Vatan Yahut Silistre			

5.

Aşağıda Yunus Emre'nin Divan adlı eserinden alıntı yapılmıştır, bunu okuyarak soruları yanıtlayınız.

"Dünyaya gelen göçer bir bir şerbetin içer
Bu bir köprüdür geçer cahiller onu bilmez
Gelin tanışık edelim işi kolay turalım
Sevelim sevillelim dünya kimseye kalmaz."

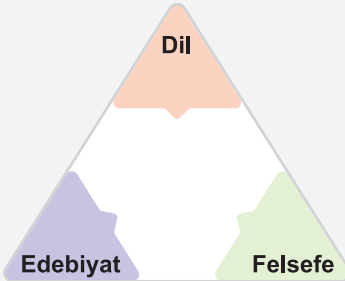
Yunus Emre

Bu dörtlüklerdeki temel felsefi problemleri adlandırınız (varoluşun geçiciliği, etik davranış, insan-insan ilişkisi). Şair bu probleme nasıl bir pratik öneri getirilmelidir? Yanıtınızı gerekçelendiriniz.

Dünya = köprü benzetmesinin felsefi anlamını açıklayınız: Bu benzetim insanın dünyadaki konumu ve eylem sorumluluğu hakkında ne ima etmektedir?

6.

Aşağıdaki üçgenin köşelerine "Dil felsefeye ne kazandırır?", "Felsefe edebiyata ne kazandırır?", "Edebiyat dile ne kazandırır?" sorularını yerleştiriniz. Ardından üçgenin ortasına bu üç alanın ortak amacının ne olduğunu yazarak kısaca açıklayınız.

"Felsefe kavramlarıyla düşünür, edebiyat imgelerle düşündürür, dil ise bu düşünmenin ortak aracıdır." Bu cümleden hareketle dil, edebiyat ve felsefe arasındaki ilişkiyi yeniden değerlendiriniz.

1. Marcus Aurelius'a göre insanın mutluluğu, dışsal olayların gidişatına değil, bu olaylara karşı geliştirdiği içsel tutuma bağlıdır. İnsan, başına geleni denetleyemez; ancak buna nasıl tepki vereceğini seçebilir. Aklını tutkuların eline bırakan kişi, özgürlüğünü de kaybeder. Doğaya uygun yaşamak; akıllı doğanın düzenine göre yönlendirmekle mümkündür. Bu bakımdan erdemli olmak, yalnızca ahlaki değil, aynı zamanda varoluşsal bir denge hâlidir. Gerçek mutluluk ise bu içsel dengeye ulaşabilen kişinin payına düşer.

Parçadan hareketle insanın ahlaki eylemleri ve mutluluğuyla ilgili aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

- A) Dışsal gerçekliklerin birey üzerindeki etkisinin, kişinin vereceği zihinsel onaya tabi olduğuna
- B) Erdemli yaşantının, evrenin rasyonel işleyişiyle uyumlu bir eylemlilik hâli gerektirdiğine
- C) Bireysel özgürlüğün, içgüdüsel yönelimlerin akıl yoluyla denetlenmesiyle güvence altına alındığına
- D) Bireyin varoluşsal tatmininin, bütünüyle toplumsal onaya ve çevresel koşulların elverişliliğine bağlı olduğuna
- E) Ruhsal dinginliğin, insanın müdahale edemediği olgulara karşı rasyonel bir kabulleniş geliştirmesiyle sağlandığına

3. Epiktetos'a göre insanlar olaylardan değil, olaylar hakkındaki yargılarından rahatsız olurlar. Bu nedenle acının kaynağı dış dünya değil, yanlış düşüncelerdir. Kişi, doğrudan kendisine ait olmayan şeylerde huzur ararsa mutsuz olur. Erdemli insan, kendi kontrolü dışında kalan hiçbir şeyin esiri değildir. Bu farkındalık, insana özgürlük kazandırır. Özgürlük de ruh dinginliğinin temelidir.

Bu parçada Epiktetos'un savunduğu temel felsefi argüman aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Mutluluğun, dış dünyadaki fiziksel koşulların iyileştirilmesiyle kalıcı hâle getirilebileceği
- B) İnsan doğasının gereği olarak acı ve kederden kaçınmanın ontolojik olarak imkânsız olduğu
- C) Bireyin eylemlerinin, salt toplumsal ahlak yasalarıyla sınırlandırıldığında değer kazanacağı
- D) Ruhsal sarsıntıların temelinde, doğa yasalarının determinist yapısının yattığı
- E) Bireyin huzursuzluğunun nesnel olgulardan ziyade, o olgulara zihinsel olarak yüklediği öznel anlamlardan kaynaklandığı

4K

2. Seneca, mutluluğun insanın kendisine yetebilmesiyle kazanılacağını söyler. Ona göre başkalarının onayıyla yaşayan, mutluluğunu da onların eline bırakır. Zamanın kısalığından yakınmak yerine, onu anlamlı biçimde kullanmak gerekir. Mutluluk, süreye değil, yaşamın niteliğine bağlıdır. Kişi, her anı doğru değerlendirerek sonsuzluğu bu anda yaşayabilir. Gerçek bilge, yaşamın geçiciliğini fark ederek ondan huzur devşirir.

Bu parçada aşağıdakilerden hangisine değinilmemiştir?

- A) Zamanın verimli kullanılmasının önemi
- B) Mutluluğun öz-yeterlilikle ilişkisi
- C) Bilgeliğin geçiciliği kabullenmekle bağlantısı
- D) Mutluluğun dışsal başarılarla sağlanması
- E) Yaşamın süresinden çok niteliğinin önemsenmesi

4. Nietzsche'ye göre, yaşamın anlamı önceden verilmiş bir gerçek değil, insanın kendi yaratımıdır. Yaşamı onaylayan birey, varoluşun ağırlığını aşarak üstinsan olma yoluna girer. Bu yol, başkalarının değerlerine uymakla değil, kendi değerlerini yaratmakla mümkündür. Dolayısıyla anlam, dışsal bir düzenle değil, bireyin iradesiyle kurulur. Yaşamı olduğu gibi sevmek, trajediyi de kabullenmektir. Bu sevgi, en yüksek yaşam gücünün göstergesidir.

Bu parçadan hareketle Nietzsche'nin anlam arayışındaki bireye yüklediği temel varoluşsal görev aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Evrensel ahlak yasalarını rasyonel bir temelde yeniden yorumlayarak içselleştirmesi
- B) Toplumsal sözleşmenin gerektirdiği ödevleri yerine getirerek aidiyet duygusunu güçlendirmesi
- C) Verili normları reddederek kendi otantik yaşantısının ahlaki ilkelerini bizzat inşa etmesi
- D) Yaşamın trajik doğasından kaçınmak için akıllı, içgüdülerin üzerinde mutlak egemen kılması
- E) Varoluşun anlamsızlığını mutlak bir nihilizmle kucaklayarak her türlü eylemden vazgeçmesi

5. Sartre, insan özgür olmaya mahkûmdur derken, özgürlüğün bir lütf değil, bir yük olduğunu belirtir. İnsan, varoluşunun her anında bir seçim yapmak zorundadır. Bu zorunluluk, beraberinde kaygıyı getirir. Fakat bu kaygı, insanın varoluşunun en canlı kanıtıdır. Kendi hayatının anlamını kurmak, bu özgürlüğün sorumluluğunu taşımayı gerektirir.

Bu parçadan aşağıdakilerden hangisine ulaşılabilir?

- A) İnsan seçim yaparak özgürlüğünü kaybeder.
- B) Kaygı, insanın özgür olmadığına göstergesidir.
- C) Özgürlük, insanın kaçamayacağı bir zorunluluktur.
- D) Özgürlük, dış koşullarla belirlenir.
- E) İnsan anlamı dışsal bir güçte bulur.

6. Camus'ye göre Sisifos'un trajedisi, yaşamın saçmalığı karşısında yılmamasıdır. Kayayı her defasında yeniden tepeye taşıması, umutsuzluk değil, başkaldırıdır. Çünkü insanın değeri, sonucunda değil, eyleminde ortaya çıkar. Saçma karşısında direnmek, insanın özgürlüğünü korumasıdır. Böylece yaşam, anlamsızlığının farkında olmasına rağmen anlam kazanır.

Parçadan çıkarılabilecek en kapsamlı felsefi yargı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Varlığın temelindeki belirsizliğin, insanı zorunlu bir eylemsizliğe ve nihilizme ittiği
- B) Bireyin kendi sınırlarını aşma çabasının, evrenin nedensellik ilkesi karşısında başarısızlığa mahkûm olduğu
- C) Yaşamın doğasında var olan trajik döngünün, ahlaki değerlerin inşasını bütünüyle imkânsız kıldığı
- D) İnsanın varoluşsal çabasının rasyonel bir amaca dayanmadığı sürece ontolojik bir değer taşımadığı
- E) Evrenin kendi içindeki irrasyonelitesine rağmen, bireyin bilinçli başkaldırısının onun varoluşunu değerli kıldığı

7. Ferîdüddin Attar'ın Mantıku't-Tayr'ında kuşlar, Simurg'u bulmak için yola çıkarlar. Fakat sonunda Simurg'un kendileri olduğunu fark ederler. Bu hikâye, insanın hakikati dışarıda değil, kendi içinde araması gerektiğini simgeler. Yolculuk, dışsal değil içsel bir arayıştır. Kendiyle yüzleşmeyen, hiçbir hakikate ulaşamaz. Çünkü kendini bilmek, varoluşun temelidir.

Bu parçadan aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

- A) Kendini bilmek insanı mutsuz eder.
- B) Gerçek bilgi dışsal kaynaklardadır.
- C) Yolculuk, bireyi hakikatten uzaklaştırır.
- D) Hakikat insanın kendi özündedir.
- E) Hakikat, başkalarının deneyimiyle öğrenilir.

- 4K 8. Terry Eagleton, modern insanın anlam krizinin kaynağını, yaşamın niçinine dair ortak bir dilin yitirilmesinde görür. İnsan, inanç ve ahlak gibi bütünleştirici değerlerden uzaklaştıkça yalnızlaşır. Ancak anlam, yeniden başkalarıyla kurulan bağlarda doğabilir. Başkalarıyla paylaşılan değerler, bireyin kendi varlığını da derinleştirir. Anlam, yalnızlıktan değil, ilişkisellikten beslenir.

Parçadan hareketle modern insanın "anlam problemi" ile ilgili aşağıdakilerden hangisine ulaşılabilir?

- A) Moderniteyle birlikte bireyin, geleneksel bağları kopararak kendi otantik varlığını başarıyla inşa ettiğine
- B) Hayatın gayesine yönelik arayışın, insanın dış dünyadan soyutlanıp tamamen kendi içsellğine yönelmesiyle son bulacağına
- C) Evrensel ahlak yasalarının etkisini yitirmesiyle beraber, bireyin kendi rasyonel doğrularını tek başına yaratmak zorunda kaldığına
- D) Bireysel özgürlüğün en üst aşamasının, toplumsal rollerden ve ortak inanç sistemlerinden bütünüyle kurtulmak olduğuna
- E) Varoluşsal tatminin ve hayatın amacının, izole bir bireysellikten ziyade ötekilerle kurulan ortak değerler ağında tecrübe edildiğine

Köprü Kurma

gündem köşesi

Çok popüler ve ücretsiz bir sosyal medya uygulaması, kullanıcılarına 15 sayfalık, karmaşık bir hukuki dille yazılmış bir kullanıcı sözleşmesi sunar. Çoğu kullanıcı gibi siz de bu metni okumadan en alta kaydırırsınız.

Sözleşmenin 12. sayfasında, küçük puntolarla şu madde yer almaktadır: Madde 12.4: Kullanıcı, uygulama gündem köşesinde tüm özel mesajlarını, fotoğraflarını, ses kayıtlarını ve konum verilerini yapay zekâ algoritmalarıyla taraması, bu verilerden bir 'karakter profili' oluşturması ve bu profilleri reklam, sigorta ve finans şirketleri de dahil olmak üzere üçüncü taraflara satması için geri alınamaz bir izin verdiğini kabul ve beyan eder.

Uygulamayı kullanmanın tek şartı, bu sözleşmeyi kabul et butonuna basarak onaylamaktır. Aksi halde hizmet kullanılamaz. Milyonlarca kullanıcı (çocuklar ve gençler dahil) sözleşmeyi okumadan kabul eder. Şirket, bu verileri satarak devasa kârlar elde eder ve bu veriler, insanların sigorta primlerini veya banka kredilerini etkilemek için kullanılmaya başlanır.

30K

20K

77K

23K

Rızanın Doğası: Kullanıcıların kabul et butonuna basmış olmaları, bu veri satışını yasal (çünkü ortada bir sözleşme var) kılma bile, onu ahlaken meşru (haklı) kılar mı?

- Felsefi olarak, rıza göstermek ile bilgilendirilmiş rıza (neye evet dediğini tam olarak bilmek) arasındaki fark nedir? Sizce bu olayda hangisi geçerlidir?

Kuralın Adaleti: Burada gizliliği ihlal eden şey bir kuralızsızlık değil, tam tersine bir kuralın kendisidir. Bu sözleşme, mevcut yasalara uygun.

- Peki, sizce bu adil bir kural mıdır?
- Bir kuralın (yasanın veya sözleşmenin) adil sayılması için sadece yazılı olması yeterli midir? Adil bir kural sizce hangi özellikleri taşımalıdır? (Örn: Anlaşılır olmak, dayatmacı olmamak, güçlüyü korumamak vb.)

Hakkın Bedeli: Şirket kendini şöyle savunuyor: "Ben ücretsiz bir hizmet sunuyorum, bu hizmetin bedeli de kullanıcıların verileridir. Bu bir ticarettir."

- Sizce dijital dünyadaki mahremiyet (gizlilik) temel bir insan hakkı (yaşama hakkı gibi devredilemez) midir, yoksa bu ücretsiz hizmetler karşılığında alıp satabileceğimiz, ticari bir mal mıdır?
- Bir insanın hakkından vazgeçmesi mümkün müdür?

Sorumluluk ve Adalet: Bu adaletsiz durumda asıl sorumluluk kime aittir? Neden? Aşağıdaki seçeneklerden birini seçip açıklayınız.

- 15 sayfalık sözleşmeyi okumayan kullanıcıya mı?
- Güç dengesizliğini kullanan ve aldatıcı sözleşme hazırlayan şirkete mi?
- Vatandaşlarını bu tür sözleşmelere karşı koruyacak net yasalar yapmayan (veya yapsa da uygulamayan) devlete mi?

Açıklama:

Etkinlik-13

Aşağıda Doğal Hukuk ve Pozitif Hukuk için iki adet kart verilmiştir.

Bilgi Kartı 1

Doğal Hukuk (Tabii Hukuk)

Temel Fikir: Hukukun kaynağı insan iradesinden (meclis, kral) bağımsızdır. Evrensel, değişmez ve nesnel ilkelere (akıl, doğa, vicdan, ilahi irade) dayanır.

Geçerlilik Şartı: Bir yasanın geçerli olması için bu üstün ilkelere uygun olması gerekir.

Anahtar Söz: Adaletsiz yasa, yasa değildir.

Odak Noktası: Hukuk ne olmalıdır?

Bilgi Kartı 2

Pozitif Hukuk

Temel Fikir: Hukukun kaynağı, yetkili bir otoritenin (devlet, meclis) iradesidir. Konulmuş, yürürlükte olan kurallardır.

Geçerlilik Şartı: Bir yasanın geçerli olması için ahlaka veya adalete uygun olup olmadığına değil, sadece usulüne uygun yapılıp yapılmadığına bakılır.

Anahtar Söz: Hukuk, egemenin emridir.

Odak Noktası: Hukuk nedir?

Yukarıdaki kartları inceleyiniz, ardından aşağıdaki cümlelerin yanında bırakılan boşluklara uygun kart numarasını yazınız.

Medis dün gece bir yasa çıkardı. Yasa, toplumun çoğunluğu tarafından ahlaksız bulunsa bile, Resmi Gazete'de yayımlandığı için hepimizi bağlayıcı bir hukuk kuralıdır.

Nürnberg Mahkemeleri'nde Nazi subayları "Biz sadece emirlere uyduk, o anın yasaları böyleydi" dese de, mahkeme insanlığın vicdanına aykırı eylemlerin yasa olamayacağına karar verdi.

Bir yasa, insan onurunu, yaşam hakkını veya temel akıl ilkelerini çiğniyorsa, o yasa yasa olma vasfını kaybetmiştir. Ona itaat etme zorunluluğumuz yoktur.

Hâkimin görevi, yasanın iyi mi kötü mü olduğunu tartışmak değil, yürürlükteki yasayı somut olaya uygulamaktır.

Tıpkı Antigone'nin, kralın emrine rağmen kardeşini gömmesi gibi... Çünkü ilahi adalet ve vicdani sorumluluk, devletin koyduğu geçici yasalardan daha üstündür.

Kısa Bilgiler

- **Doğal Hukuk Görüşü:** İnsan hakları bize devlet tarafından verilmez. Biz bu haklara sırf insan olduğumuz için, doğuştan sahibiz. Devletin ve hukukun görevi, bu hakları icat etmek değil, onları tanımak ve korumaktır.
- **Pozitivist Görüş:** Hak dediğimiz şey, ancak anayasa veya yasalar tarafından tanındığında hukuki bir anlam ve güvence kazanır. Hukuk tarafından tanınmayan bir doğal hak, ahlaki bir temenni veya siyasi bir talep olabilir ama mahkemede ileri sürebileceğiniz hukuki bir hak değildir.

1. Bir hukuk normunun yalnızca yürürlüğe girmiş olması tek başına onun hukuk niteliği taşıdığını göstermemektedir. Çünkü normun meşruiyeti, yani toplumsal ve ahlaki kabulü de düşünüldüğünde, yalnızca yaptırım gücüyle belirlenmiş kural yeterli olmamaktadır. Bu sebeple klasik doğal hukuk anlayışı, hukuku adaletle tanımlamış ve adaletin gereklerine uygun normları gerçek hukuk niteliğinde görmüştür. Buna göre pozitif hukuk normları, doğal hukukun ölçütlerine uygunluk bakımından değerlendirilir. Eğer pozitif norm doğal hukuk ilkeleriyle çatışıyorsa, doğal hukukçular için o norm geçerlilik açısından eksik sayılabilir. Böylece yalnızca yazılı ve yürürlüğe girmiş olması bir normun meşru olmasını garanti etmez.

Bu parçadan hareketle klasik doğal hukuk anlayışının pozitif hukuka yönelttiği temel felsefi eleştirisi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Hukuki metinlerin toplumsal değişim hızına ayak uydurmakta sürekli yetersiz kalması
- B) Yaptırım gücünü elinde bulunduran kuralların, evrensel ahlaki temellerden yoksun olabilmemesi
- C) Yazılı yasaların, bireylerin doğuştan getirdiği devredilemez hakları mutlak güvence altına alması
- D) Hukuk sisteminin sadece şekli unsurlara dayanarak pratik hayattan kopuk bir otorite inşa etmesi
- E) Toplumsal uzlaşının sağlanmasında manevi değerlerin hukuki normlardan her zaman üstün tutulması

2. Oryantalist söylem, ötekini aşağı ve yönetilmesi gereken bir varlık olarak kurgulayarak güç ilişkilerini doğal gösterir. Bu bilgi rejimi, sömürge hukukunun meşru sayılmasına dolaylı katkı sunar. Böylece yasa, ortak iyiye değil, asimetrik bir güç mantığına hizmet edebilir. Hukukun kaynağı olarak üstün kültürün değerleri evrenselleştirilir; adalet iddiası, temsildeki önyargı tarafından bozulur. Sonuç, hukukun adalet üretme kapasitesinin temsil siyaseti nedeniyle çarpıtılmasıdır. Bu eleştiri, hukuk-güç-meşruiyet üçgeninde, kuralın ideolojik zemininin sorgulanmasını ister. Yasa, değer nötr bir araç olmaktan uzaklaşabilir.

Bu parçaya göre, Oryantalist söylemin sömürge hukukuna meşruiyet kazandırmak için başvurduğu temel strateji aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Doğal hukukun evrensel eşitlik iddiası
- B) Ortak iyiye dayanan pozitif hukuk
- C) Güç ilişkilerini "evrensel değer" olarak sunma yoluyla meşruiyet üretme
- D) Hakkaniyeti somut olayda uygulama
- E) Şeffaflık ve hesap verebilirliğin güçlendirilmesi

3. Hukuk toplumda yalnızca kurallar bütünü değil, bireylerin haklarını koruyan ve toplumsal düzene anlam kazandıran bir yapıdır. Bu bağlamda hukuk, toplumsal barışın ve ortak yaşamın koşulunu oluşturarak bireylerin özgürlüklerini güvence altına alır. Hukuk normlarının varlığı, keyfiliği önler ve herkes için öngörülebilir bir düzen sağlar. Dolayısıyla hukukun işlevi sadece yaptırım değil, güven ve beklenti sistemini kurumsallaştırmaktır. Hukukun geçerliliği, toplumun hukuk düzenine duyduğu güvenle yakından ilişkilidir. Hukuk kuralları, bireylerin devletle ilişkilerinde eşit muamele görme beklentisini destekler. Bu yönüyle hukuk, yalnızca devlet gücüyle değil, meşruluk ve adalet düzlemiyle de anlam kazanır.

Bu metinden hareketle aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?

- A) Hukuk yalnızca yaptırım kullanarak toplum düzenini sağlar.
- B) Hukuk, bireylerin devletle ilişkilerinde öngörülebilirlik sağlar.
- C) Hukuk kuralları toplumun hukuka güvenini dikkate alır.
- D) Hukuk, bireylerin haklarını koruyarak toplumsal barışı destekler.
- E) Hukuk normları keyfiliği önlemek için kurumsallaşır.

4K

4. Pozitif hukuk kuramı, hukuku toplumsal yaşamın düzenlenmesi amacıyla devlet veya yetkili kurumlar tarafından çıkarılan yazılı normlar düzlemi olarak görür. Bu görüşe göre hukuk, toplumsal sözleşmeye ve yetki sistemine dayanır; hukukun kaynağı doğa ya da mutlak ilkeler değil, kurumsal düzenlemelerdir. Pozitif hukukçular, normun meşruiyetini onun yürürlüğe girmesi ve uygulanmasıyla bağdaştırırken, doğrudan etik veya ahlaki ölçütlere bağımlılığını reddederler. Bu çerçevede hukuk, toplumsal fiillerin düzenlenmesinde etkin hâle gelir; ancak her zaman adaletle eşleşmeyebilir. Pozitivist yaklaşımda normun geçerliliği, hukuki biçimsel şartları taşımasına bağlıdır.

Bu parçaya göre pozitif hukuk kuramının "norm geçerliliği" konusundaki temel felsefi argümanı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Yasa metnlerinin evrensel insan hakları beyannameleriyle örtüşmesi zorunluluğu
- B) Yasaların içeriğinin toplumsal vicdanı zedelemeyecek mutlak ahlaki bir temele oturtulması
- C) Kuralın bağlayıcılığının, içeriğindeki adaletten ziyade onu var eden usul ve otoriteden kaynaklanması
- D) Toplumsal sözleşmenin, bireylerin devredilemez haklarını koruma altına alan bir teminat olması
- E) Hukuk kurallarının evrensel akıl ilkelerinden türetilerek zamandan ve mekândan bağımsız hâle getirilmesi

5. Ahlâk ile hukuk arasındaki ilişki, ya tam bir özdeşlik ya da kesin bir ayrılık fikriyle sınırlandırılmaz. Hukuk kuralları çoğu zaman ahlâki ilkelerden ilham alır, fakat kendi normatif yapıları içinde bağımsızdır. Hukuk, resmi yaptırımlar ve devlet mekanizmaları aracılığıyla işlerken, ahlâk bireyin vicdanına ve toplumsal değerlere dayanır. Dolayısıyla hukuk ile ahlâk arasında karşılıklı etkileşim vardır: Bir yandan hukuk, ahlâkın önerdiği değerleri kurumsallaştırabilir; diğer yandan ahlâk, hukukun sınırlarını ve meşruiyetini sorgulayabilir. Bu etkileşim, hukukun meşruiyetini artırırken, hukukun görevini sadece yaptırım aracı olmaktan çıkarır. Neticede hukuk-ahlâk ilişkisi, sıkı ikilikler yerine dengeli bir yaklaşımla kavranmalıdır.

Metinden hareketle aşağıdakilerden hangisi ulaşamaz?

- A) Hukuk ve ahlâk arasında kesin bir ayrılık kabul edilmektedir.
- B) Hukuk, resmi mekanizmalarla işlerken ahlâk bireysel ve toplumsal değerlere dayanır.
- C) Ahlâkın önerdiği değerler hukuk tarafından kurumsallaştırılabilir.
- D) Hukuk kuralları her zaman doğrudan ahlâki ilkelerle belirlenmez.
- E) Hukuk-ahlâk ilişkisi karşılıklı etkileşim temelinde değerlendirilmelidir.
6. Toplumsal yaşam ve hukuk arasındaki ilişki, salt düzen kurma ekseninde değil, bireylerin değer sistemleriyle şekillenen bir yapıdadır. Hukuk normları zaman içinde toplumsal değerlerin ifade bulduğu araçlara dönüşür; bu durum normların değişebilirliğini de beraberinde getirir. Aynı zamanda hukuk sistemi, bireylerin davranışlarını yönlendirirken onların hak ve özgürlüklerine saygı göstermelidir; aksi durumda meşruiyet sorunu doğar. Bu yüzden işlevsel bir hukuk sistemi hem değerlerle uyumlu hem de yaptırımla desteklenmiş kuralları içerir. Toplumsal sözleşme düşüncesi bu uyumu kurmak için bireylerin rızasını merkeze alır. Böylece hukuk, sadece otorite ilişkisi değil, aynı zamanda ahlâk ve kültürle iç içe geçen bir olgu hâline gelir.

Metinden hareketle aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Hukuk normları değişmez ve toplumsal değerlerden etkilenmez.
- B) Hukuk yalnızca bireylerin davranışlarını otoriteyle kısıtlar, hak-özgürlük dengesini gözetmez.
- C) Hukuk sistemi, toplumsal değerlerle uyumlu ve yaptırım içeren kuralları üzerine kurulmalıdır.
- D) Meşruiyet sorunu sadece normun yazılı olmasına bağlıdır.
- E) Toplumsal sözleşme düşüncesi, bireylerin rızasını devre dışı bırakır.

7. Hukuk sisteminin istikrarı yalnızca yasaların varlığına değil, toplumsal kabulüne de bağlıdır. Yasa koyucu normatif düzenlemeyi çıkarırken, bu düzenlemenin toplum tarafından benimseneceğini göz önünde tutmalıdır. Çünkü toplumun hukuka olan güveni azaldığında, normların uygulanması zorlaşır ve yaptırım mekanizmaları tek başına yeterli olmaz. Bu bağlamda meşruiyet, hukukun bağlayıcılığının ve etkinliğinin temeli sayılır. Ayrıca meşruiyet, bireylerin hukuka uyma motivasyonunu artıran norm içsel yüklemeleriyle de ilişkilidir. Sonuç olarak hukukun meşruiyeti, çatışmasız işleyen bir düzen için kurumsal yapı ile toplumsal tutumlar arasında kurulmuş bir köprüdür.

Bu metinde hukuk sistemi açısından hangi düşünce vurgulanmıştır?

- A) Hukukun etkinliği yalnızca yaptırım gücüne bağlıdır.
- B) Toplumsal kabul olmadan normlar tek başına yeterlidir.
- C) Meşruiyet normların uygulanmasını kolaylaştıran temel unsurdur.
- D) Bireylerin hukuka uyma motivasyonu yaptırım dışında hiçbir unsura bağlı değildir.
- E) Kurumsal yapı hukukun meşruiyetini ortadan kaldırır.

4<

8. Hukuk-ahlak ilişkisi bağlamında, sadece ahlaki ilkelerle ahlak kurallarının tamamen hukuka dönüşebileceğini öne sürmek yanıltıcı olabilir. Çünkü hukuk kuralları normatif, yaptırımlı ve resmî yetkililerce biçimlendirilmiş özel yapılar içerirken; ahlak kuralları daha çok içsel sorumluluk ve vicdani yükümlülük temelinde işler. Bu durumda hukuk ile ahlak arasında ne tam bir özdeşlikten ne de kesin bir ayrılıktan söz edilebilir. İki sistem arasında etkileşim ve sınırların çizilmesi söz konusudur. Hukuk kuralları çoğu zaman ahlaki ilkelerden beslense de kendi bağımsız normatif sistemlerini korurlar. Ahlak ve hukuk arasındaki ilişki, normların geçerliliği ve bağlayıcılığı açısından her ikisinin farklı işlevleri bulunduğu belirtilmektedir.

Bu parçadan hareketle hukuk ve ahlak sistemleri arasındaki ilişkiye dair aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

- A) Ortak bir adalet idealini hedefledikleri için aralarında yapısal ve işlevsel bir özdeşlik bulunur.
- B) Hukuk, bireyin vicdani süreçlerini denetim altına alarak ahlaki otonomiye bütünüyle ortadan kaldırır.
- C) Kendi içsel tutarlılığına sahip iki farklı disiplin olmakla beraber, varoluşsal sınırlarında birbirlerine temas ederler.
- D) Yaptırım gücü olmayan ahlak kurallarının toplumsal düzene katkısı, daima hukukun gerisinde kalmaya mahkumdur.
- E) İnsan eylemlerini yönlendirme amacı taşıdıklarından, her iki sistem de dışsal ve kurumsal bir otoriteye ihtiyaç duyar.